

Tema 4. Portafolis digital docent per a la pràctica reflexiva professional

Anna Sánchez-Caballé i Sara Buils

Desembre 2022

Aquest document s'ha creat en el marc del projecte [ProDigital](#) i es publica amb una llicència [Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional](#) de Creative Commons (CC BY-NC-SA 4.0).

ÍNDEX

01 Introducció	0
02 La pràctica reflexiva com a estratègia per la millora professional	0
03 En què consisteix un procés de reflexió de la pràctica professional?	2
04 El portafolis digital com a eina per dur a terme la reflexió de la pràctica docent	5
Bibliografia	7

01 Introducció

Figura 1. L'avaluació és important en qualsevol procés d'E-A. Font: Flaticon.

Tot sovint, en la nostra **quotidianitat**, acostumem a rebre **sol·licituds d'avaluació**. Per exemple, quan descarreguem una aplicació mòbil se'ns sol·licita que la valorem, quan participem a un curs formatiu se'ns proposa que donem la nostra opinió al respecte i, fins i tot, quan visitem algun restaurant tenim l'oportunitat de valorar la nostra experiència en aquest.

Com a docents i professionals de l'educació és important que quan **planifiquem processos d'Ensenyament-Aprenentatge** (en endavant, E-A), amb la intenció d'assegurar-ne la qualitat. És per

això que és extremadament rellevant que també **incloguem** en aquests procediments i accions **avaluatius** i, més concretament, **d'autoavaluació de la pràctica**.

El concepte d'autoavaluació fa referència a la **valoració** tant de **coneixements** i **activitats** com **valors** en l'exercici de la **pràctica professional** amb la intenció de poder **reflexionar críticament** i reconèixer els punts forts i febles que tenim (Tipán et al., 2021).

02 La pràctica reflexiva com a estratègia per la millora professional

Els processos d'E-A són de **naturalesa plural**. Això es deu parcialment a que en aquests hi intervenen diferents tipus de tasques, recursos i participants, entre d'altres. I en conseqüència d'aquesta **varietat de factors** i **elements** que hi intervenen, es pot afirmar que aquests són canviants i que requereixen d'un **aprenentatge continu**.

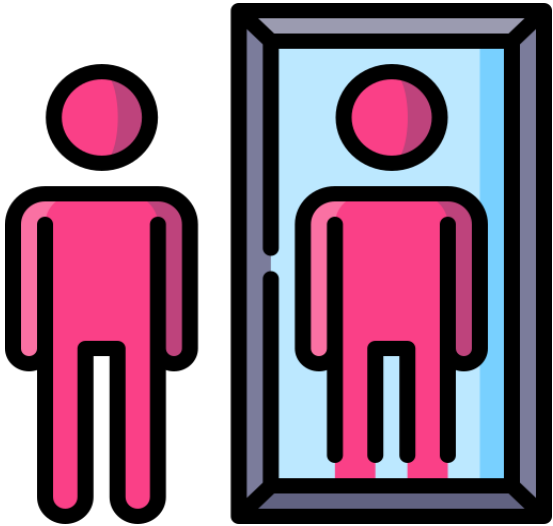

Figura 2. L'autoreflexió és un element clau de la pràctica docent.

Font: Flaticon.

Per assegurar la qualitat de qualsevol tipus de planificació d'E-A cal reflexionar entorn a la seva diversitat. Per exemple, com a professionals de qualsevol camp educatiu, cal que tinguem en compte factors relacionats amb els canvis curriculars, la importància dels ensenyaments significatius, el procés de socialització intrínsec a aquest, la col·laboració entre l'alumnat el propi alumnat i els docents, entre d'altres. Aquest llistat d'elements, té implicacions directes amb el rol del docent a l'aula. És per això que l'educació tant formal com la no formal i l'informal **requereix** de **professionals involucrats** de manera activa i

efectiva **capaços** de **qüestionar** la seva tasca de manera **crítica** i fer-ne una **reflexió** profunda al respecte per adaptar-se a les necessitat d'un context educatiu concret- Un bon punt de partida per adaptar-se professionalment a la varietat de rols o contextos que es requereixen derivats de la pràctica professional són **l'autoconsciència**, **l'autoindagació** i **l'autoreflexió** (Villalobos i Cabrera, 2009).

RECRODA

En alguns contextos educatius, com pot ser el cas de la universitat, els alumnes avaluen la pràctica dels seus docents mitjançant qüestionaris. Els resultats d'aquests qüestionaris poden ser un bon punt d'inici per reflexionar vers la pràctica professional.

03 En què consisteix un procés de reflexió de la pràctica professional?

La reflexió envers la pràctica és un procés que consisteix en qüestionar i qüestionar-se amb la intenció de (Cerecero, 2019):

- Cercar el significat d'un esdeveniment.
- Analitzar i comprendre's a hom o a altres usuaris participants en els processos d'E-A.
- Analitzar i comprendre un objecte o situació concrets.
- Sintetitzar i analitzar sense prejudicis les experiències i els coneixements passats i presents amb la finalitat de comprendre, resoldre resinificar i transformar els resultats en esdeveniments futurs similars.

Aquest conjunt d'objectius plantejats poden assolir-se partint de diversos models. Per exemple, Domingo i Gómez (2014) proposen el que denominen com «Model R4 o R5» -dependent de si la pràctica es fa de manera individual o grupal-. En aquest cas els passos són els següents:

R1.	Elecció de l'experiència que es vol analitzar sense importar si el resultat d'aquesta era exitós o no.
R2.	Descripció en profunditat i de manera escrita de l'experiència.
R3.	Reflexió individual a partir tant del que va succeir en aquella experiència com dels coneixement previs professionals envers d'aquests amb la finalitat de millorar l'actuació en cas de trobar una situació semblat.
R4.	Reflexió compartida i grupal per contrastar la informació obtinguda dels passos previs (opcional).

R5.	Planificació de les accions a realitzar tenint en compte els aprenentatges obtinguts a partir de l'experiència viscuda, el coneixement professional i la reflexió realitzada.
-----	---

Taula 1. «Model R4 o R5» (Domingo i Gómez ,2014)

Una altra opció per reflexionar vers la pràctica és el «Model de pràctica reflexiva mediada». Cerecero (2018) proposa que aquesta acció d'autoavaluació s'estructuri en tres fases:

Fase 1. Coneixement	<p>Punt inicial en el qual s'inclouen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● L'autoconeixement professional, de la pràctica i del propi context. ● El coneixement d'un mateix de la pràctica i del context a través de la resta. ● La triangulació de la informació obtinguda en els dos punts anteriors amb la intenció de contrastar-la.
Fase 2. Significació	<p>Un cop obtinguda la informació de la fase anterior és necessari:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Detectar o identificar els problemes i dificultats descrivint-los detalladament. ● Cercar informació per fonamentar i relacionar l'experiència amb la teoria. ● S'elabora un pla d'acció a partir de totes les accions realitzades fins al moment.
Fase 3. Resignificació	<p>Un cop elaborat el pla d'acció a la fase 2. Els següents passos són:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Dur a la pràctica el pla d'acció. ● Avaluar els resultats de les intervencions reflexionant sobre aquests i relacionant-los amb els coneixements teòrics dels quals disposem per treure'n unes conclusions. ● Avaluar si s'ha assolit una transformació de la pràctica. No solament en vers a l'acció sinó a la pròpia manera de percebre els fets.

Taula 2. «Model de pràctica reflexiva mediada» (Cerecero, 2018).

Finalment, Rolfe et al. (2001) plantegen sobre els fets d'una manera simple i basen el seu model reflexiu en tres preguntes fonamentals – que es poden anar ampliant en cas de considerar-ho necessari-:

Què o quin?	Aquesta pregunta fa referència a la descripció de l'esdeveniment amb la intenció de cobrar autoconsciència d'aquest. Algunes de les preguntes complementàries podrien ser: Quin és el problema? Quin és el meu paper en aquesta situació? Quines conseqüències va tenir la situació? Què es podria millorar en aquesta?
Així que...?	La segona correspon a la situació concreta per avaluar les circumstàncies que hem descrit amb la primera pregunta. Algunes de les preguntes complementàries podrien ser: En què vaig basar les meves accions? Què hagués passat si hagués actuat diferent? Què em vol dir el resultat d'aquesta actuació?
I ara...Què?	Aquesta darrera pregunta es centra en elaborar una síntesi de la informació amb la intenció de poder observar canvis que poden ser interessants d'aplicar en futures situacions similars. Algunes de les preguntes complementàries podrien ser: Ara...què he de fer per arreglar la situació? A qui podria demanar ajuda? Què he après de l'experiència? Què he de fer en una situació similar?

Taula 3. Model de les tres preguntes (Rolfe et al., 2001)

ATENCIÓ

Aquests són solament tres models que poden ser d'utilitat per reflexionar vers la pràctica docent. N'hi ha molts d'altres que també poden ser d'utilitat. En tot cas, el més rellevant no és quin s'escull sinó el resultat que obtenim. Tu quin triaries? Els combinaries entre ells?

04 El portafolis digital com a eina per dur a terme la reflexió de la pràctica docent

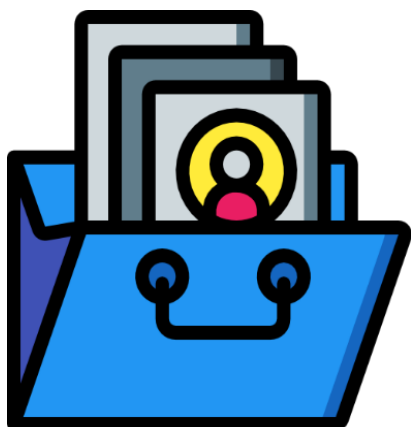

Figura 3. El portafolis és una bona eina per la reflexió de la pràctica docent.

Font: Flaticon.

Quan es parla de portafolis digital cal que es compregui aquest com un document –principalment narratiu– personal que inclou una col·lecció deliberada de les tasques significatives, acompanyades de reflexions ben elaborades que permetin registrar la trajectòria i l'evolució de l'activitat professional i dels aprenentatges.

L'elaboració dels portafolis doncs implica reflexió, pensament crític i coneixements d'un mateix i, és per això, que a l'hora d'escriure el nostre portafolis hem de ser conscients de què volem aconseguir amb aquests i quins són els nostres criteris i pautes per fer-lo (Muñoz i Soto, 2019).

PASSA A L'ACCIÓ

Sabies que una de les eines més conegudes i més emprades per la comunitat científica és el [Portafolis Mahara](#)? T'animes a provar-lo?

Una bona opció per estructurar el portafolis i començar és incloure-hi evidències i reflexions de la pròpia pràctica partint dels tres models presentats anteriors. A més, si volem anar un pas més enllà l'INTEF (2021) en fa una proposta que inclou diversos elements a banda de la reflexió. Aquests són:

- Introducció: S'inclou la finalitat del portafolis.
- Dades personals: S'inclouen les dades personals de l'autor/a del portafolis.

- Filosofia i principis: S'inclou la perspectiva pedagògica i teòrica a partir de la qual es vol estructurar la pràctica docent.
- Responsabilitats: S'inclouen els cursos, assignatures i responsabilitats professionals de l'autor del portafolis.
- Ús de les tecnologies digitals: s'inclou l'ús que es fa de les tecnologies en la pràctica docent.
- Expectatives professionals: s'inclou aquelles millores de la pràctica professional i reptes que es voldrien assolir.
- Materials: S'inclouen aquells materials i recursos que s'empren en els processos d'E-A.
- Avaluació: s'inclou una avaluació reflexiva de la tasca professional.

VES MÉS ENLLÀ

L'INTEF facilita un exemple elaborat amb Google Sites de portafolis a partir d'aquesta estructura. El pots consultar en aquest [enllaç](#).

Bibliografía

- Cerecero, I. (2018). «Propuesta de un nuevo modelo: Práctica Reflexiva Mediada». *INNOEDUCA, International Journal of Technology and Educational Innovation*, 4(1), 44-53.
- Cerecero, I. E. (2019). Diez modelos relacionados con la práctica reflexiva. *Revista Panamericana de Pedagogía*, 28 (2019), 155-181.
- Domingo, Á., i Gómez, M. V. (2014). *La Práctica Reflexiva: Bases, modelos e instrumentos*. Narcea.
- Rolfe, G., Freshwater, D., i Jasper, M. (2001). *Critical reflection in nursing and the helping professions: a user's guide*. Palgrave Mcmillan.
- Tipán, D., Jordán, N. i Tipán, H., (2021). Portafolio digital interactivo un recurso para la autoevaluación integral. *Hamut'ay*, 8 (2), 43-57.
<http://dx.doi.org/10.21503/hamu.v8i2.2289>
- Villalobos, J., i de Cabrera, C. M. (2009). Los docentes y su necesidad de ejercer una práctica reflexiva. *Revista de teoría y didáctica de las Ciencias Sociales*, (14), 139-166.
- Muñoz, L.C. i Soto, E. (2019). El portafolio digital ¿Una herramienta para aprender a ser docentes críticos?: Un estudio de casos. *Revista Actualidades Investigativas en Educación*, 19(3), 1-32. Doi. 10.15517/aie.v19i3.38632
- INTEF (2021). Ejemplo de Portafolio docente.
<https://procomun.intef.es/articulos/ejemplo-de-portafolio-docente>

